

Rajka Bračun

**Prostovoljni kulturni mediatorji v
Narodnem muzeju Slovenije**

December 2007

Kazalo

Predgovor.....	2
Mediatorji v kulturi: k ozadju programa.....	4
Evropski projekt LACE.....	4
Etika prostovoljstva.....	4
Izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju.....	5
Mediatorji v kulturi: zasnova in izvedba programa.....	6
Vsebina.....	6
Pisni dogovori.....	7
Animacija in promocija.....	8
Izobraževanje.....	9
Prostovoljno delo.....	14
Mediatorji v kulturi: evalvacija programa.....	15
Spremljajoče dejavnosti.....	16
Javna kampanja	16
Strokovni članki in predavanja.....	17
Raziskave.....	18

Predgovor

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje (Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje) in Narodni muzej Slovenije sta leta 2006 vsebinsko zasnovala in leta 2007 realizirala izobraževalni program *Mediatorji v kulturi ali Zgodovina Slovencev za nas in za druge*. Program so zasnovali doc. dr. Dušana Findeisen (predsednica Društva za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje), prof. dr. Peter Kos (direktor Narodnega muzeja Slovenije) in dr. Maja Žvanut (muzejska svetnica v Narodnem muzeju Slovenije). Koordinacijo projekta, ki je mestoma prerasla v (so)mentorstvo prostovoljcem in nekaterim muzejskim delavcem, je prevzela Rajka Bračun s Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje.

Osnovni namen izobraževalnega programa *Mediatorji v kulturi* je vključevanje članov Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje v dejavnost Narodnega muzeja Slovenije v obliki organiziranega prostovoljnega dela. Delo (zaenkrat) poteka na razstavi *Slovenski jezik: identiteta in simbol. Kratka zgodovina Slovencev*. Prostovoljsko vlogo, ki jo na razstavi prevzamejo starejši odrasli, smo poimenovali **MEDIATOR/ICA V KULTURI**. Kulturni mediator nadzoruje razstavni prostor, obiskovalca prijazno sprejme in ga na razstavi usmeri, na željo obiskovalca razstavo tudi obrazloži; vodenje organiziranih skupinskih obiskov ni naloga prostovoljnega kulturnega mediatorja.

S pomenljivo vlogo "mediator v kulturi" želimo preseči stereotipno podobo osamljenega, brezvoljnega, godrnjavega, onemoglega starejšega človeka ter prispevati k uveljavitvi novega, času primernejšega pogleda na starost in staranje. Želimo tudi preseči stereotipno podobo prostovoljnega dela kot amaterske in pristočasne dejavnosti. Prepričanje, da za prostovoljstvo znanje ni potrebno in da je treba imeti le dobro srce, je zmotno. Sodobno prostovoljstvo zahteva veliko znanja, predvsem pa pripravljenost za neprestano učenje in izpopolnjevanje. Drugo zmotno prepričanje je, da naj bi prostovoljno delali predvsem ljudje, ki imajo veliko prostega časa. Nasprotno, raziskave kažejo, da prostovoljno delajo predvsem tisti, ki so najbolj zaposleni in odgovorni že sicer.

Nenazadnje se s programom *Mediatorji v kulturi* spreminjata tudi organizacijska struktura in kultura delovnega okolja Narodnega muzeja Slovenije, na drugačen način pa se uresničuje tudi družbeno poslanstvo nastarejše muzejske ustanove pri nas. Danes v Narodnem muzeju Slovenije deluje 15 prostovoljnih kulturnih mediatorjev. Njihovo delo in poslanstvo se ne zaključijo "med štirimi stenami". Ker si človek pridobiva znanje in izkušnje ter širi svojo socialno mrežo (predvsem) z leti, so kulturni *mediatorji* tudi pomembni kulturni *ambasadorji* - glasniki Narodnega muzeja Slovenije in slovenske kulture.

Rajka Bračun
December 2007

Foto 1: Mediatorji v kulturi z mentorico dr. Majo Žvanut / 24. 10. 2007

Levo zgoraj: Anamarija Rančič, Martina Smerkol, Simon Vrhunec, Elvira Elikan, Marija Erker, Zvezdana Stare, Nada Pleško, Lucija Parma, Kaja Petre, Maja Žvanut (mentorica), Katarina Dintinjana, Marija Kaplan, Vlado Šauperl.

Na fotografiji manjkajo: Ana Robežnik, Veronika Polc, Nevenka Prhavic Šipič.

Mediatorji v kulturi: k ozadju programa

Evropski projekt LACE

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje je bila med oktobrom 2005 in oktobrom 2007 vključena v evropski projekt LACE (Lifelong learning and Active Citizenship in Europe's ageing society) - projekt za vseživljenjsko učenje in dejavno državljanstvo starejših v Evropi. Drugi partnerji v projektu so bili: Organizacija Impact (Belgija, Flamska), Inštitut ISAB (Nemčija), Univerza v Firencah (Italija), Organizacija Age Action Ireland (Irska) in Univerza v Barceloni (Španija). Koordinatorja projekta sta bila: nizozemska organizacija Odyssee (izvedba in koordinacija projekta) in Nizozemska platforma za starejše Evropejce, NPOE (pogodbena organizacija Evropske komisije). Evalvacijo projekta LACE je prevzela ameriška univerza University of Maryland (Center on Aging).

V razvitih državah so starejši postali največja in pomembna družbena skupina. Evropske politike starosti in staranja so bile sprva posvečene zgolj vprašanju pokojnine - socialnim pravicam iz dela - kasneje pa predvsem načinu življenja starejših. Zdaj je v središču pozornosti nujnost povečanja stopnje sodelovanja starejših v družbi; poleg plačanega dela, ki naj bi ga starejši opravljali na trgu dela, ti ukrepi predvidevajo tudi spodbujanje prostovoljnega sodelovanja starejših v družbi. Za eno in drugo potrebujejo znanje.

Namen projekta LACE je bil poiskati in oblikovati različne oblike aktivnosti za starejše, ki jim bodo nudile več možnosti odločanja in dejavnega vpliva na spreminjanje družbe. Projekt je razvil nove oblike prenosa izkustvenega znanja in spretnosti starejših ter prispeval k oblikovanju kulture prostovoljnega dela pri starejših.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, katere delovanje (od njene ustanovitve leta 1984) temelji na prostovoljnem prispevanju slušateljev in mentorjev, prostovoljstvo pa je na univerzi tudi pomembna oblika izobraževanja, je v okviru projekta LACE v sodelovanju z različnimi zdravstvenimi, kulturnimi in vzgojno-izobraževalnimi ustanovami zasnovala tri izobraževalne programe, ki se iztečejo v organizirano prostovoljno delo starejših slušateljev: (1) Prostovoljno delo na Onkološkem inštitutu Ljubljana; (2) Umetnost pripovedovanja; (3) Mediatorji v kulturi.

Program Mediatorji v kulturi bo podrobneje predstavljen v publikaciji *Lifelong Learning as a Key to Active Citizenship* in v slovenskem povzetku *Vseživljenjsko učenje - ključ do dejavnega državljanstva*, ki izideta ob zaključku projekta LACE (v tisku). Evalvacijska skupina z ameriške univerze University of Maryland je program Mediatorji v kulturi ocenila kot primer najboljše prakse, ki bo predstavljen na konferenci *Aging in America 2008* marca prihodnje leto v Washingtonu.

Etika prostovoljstva

Program Mediatorji v kulturi smo zasnovali in ga izvajamo v skladu z načeli Etičnega kodeksa organiziranega prostovoljstva.

Etični kodeks zavezuje prostovoljce in prostovoljske organizacije. Kodeks predstavlja osnovne smernice in minimalne standarde, ki naj bi jih prostovoljci in prostovoljske organizacije upoštevali pri svojem delu.

Za lažje razumevanje osnovne terminologije prostovoljstva, navajamo nekatere uvodne določbe Etičnega kodeksa organiziranega prostovoljstva:

Prostovoljsko delo je delo, ki ga po svoji svobodni odločitvi in brez materialnih koristi opravlja posameznica/posameznik v dobro drugih ali za skupno javno korist.

Prostovoljka/prostovoljec je posameznica/posameznik, ki opravlja prostovoljsko delo. Posameznik je lahko (istočasno oz. izmenoma) prostovoljka/prostovoljec, uporabnica/uporabnik ali organizatorica/organizator prostovoljskega dela.

Za organizirano prostovoljsko delo se šteje prostovoljsko delo, ki se izvaja v okviru dejavnosti pravnih oseb, katerih delovanje oziroma programi, v katere so vključeni prostovoljke/ prostovoljci, so v skladu z zakonom opredeljeni kot nepridobitni.

Prostovoljske organizacije so organizacije (nevladne organizacije in/ali javni zavodi), ki pri svojem delu v pretežni meri uporabljajo tudi prostovoljce, jih za to delo same pridobivajo in usposabljujejo in to v korist te organizacije, v dobro drugih ali za skupno javno korist.

Organizatorji prostovoljskega dela pa so organizacije (nevladne in/ali javni zavodi), ki same pridobivajo in usposabljujejo prostovoljce za organizirano prostovoljsko delo v svojih programih in programih drugih izvajalcev, ter organizacije, ki pri svojem delu uporabljajo organizirane skupine prostovoljcev iz vrst prostovoljskih organizacij.

Kodeks temelji na vzajemnem spoštovanju vseh vključenih v proces prostovoljskega dela.

Prostovoljke, prostovoljci in prostovoljske organizacije pri prostovoljskem delu z ljudmi spoštujejo pravice in posebnosti vseh, ne glede na raso, barvo kože, spol, starost, narodnostno ali etnično poreklo, jezik, gmotni ali družbeni položaj, življenjski stil, spolno, politično ali versko usmerjenost, socialni izvor, zmanjšane duševne ali telesne sposobnosti ali na kakšne druge okoliščine.

Izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje je nastala zgodaj, dosti prej kot v večini evropskih držav. Danes je poleg mreže študijskih krožkov najbolj razširjena mreža v izobraževanju odraslih. Slovenija je po udeležbi starejših odraslih v izobraževanju na visokem drugem mestu med osemnajstimi evropskimi državami, ki jih je preučeval Eurostat.

Univerza je od ustanovitve naprej rasla iz raziskovanja prakse in participativnega raziskovanja. Njeni sodelavci so razvili lasten koncept izobraževanja starejših odraslih, postavili so vsebinske in organizacijske modele, v katerih so se zrcalile kulturne in družbene danosti, pa tudi slutnje o prihodnjem družbenem razvoju. Izobraževalni programi Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje pravzaprav nikoli niso bili le preprost odziv na želje in potrebe slušateljev. Sodelavci so zmeraj imeli pred očmi tudi (in predvsem) družbeno vlogo Univerze. Če temu ne bi bilo tako, bi se Univerza lahko mimogrede spremenila v preprosto ponudnico izobraževalnih programov. Včasih (resda redko) so slušatelji celo očitajoče prigovarjali, da naj Univerza ponudi več tistega, česar si oni želijo. Ali pa, zakaj ne plačujejo šolnine? Čemu vse to prostovoljno delo? Zakaj so potrebni študijski izleti in projektno delo, ki jih spremlja? Zakaj morajo

svoje znanje angleškega jezika uporabiti za prevajanje ali za vodenje tujih delegacij? Ali pa, zakaj se ne bi ukvarjali raje kar z ezoteričnimi vedami? Kako preprosto bi se bilo prepustiti željam in kako kratkega daha bi vse to bilo!

Ustanovitelji Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje so se zavedali, da to izobraževanje ne more biti le zanimiva epizoda. Iz eksperimentalnega dela je bilo treba zgraditi model delovanja Univerze, načela njenega delovanja, pridobiti stalne nosilce, doseči kontinuiteto, razviti zanjo trajno organizacijsko obliko. To pa je bilo mogoče le z vraščanjem izobraževalnih in organizacijskih oblik v oblikovan in členjen model delovanja Univerze, v katerega pa je vendarle moč neprestano vnašati nova, vredna spoznanja. Že leta 1986 so ustanovitelji Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje zagovarjali misel, da naj prinaša novo vsebino življenja starejšim, omogoča naj njihovo vključenost v družbo in nezadnje, podpira naj lokalni razvoj.

Mediatorji v kulturi: zasnova in izvedba programa

Vsebina

Podlaga za nastanek programa

V tretjem življenjskem obdobju znanje pridobivamo za svojo osebno rast, pa tudi zato, da ga lahko predajamo drugim. Znanje in kultura nista kakor stvarno blago. Ko ju podarimo drugim, rasteta in se oplemenitita.

Na področju narodne samobitnosti in kulture je vloga izobraženih starejših, ki imajo za seboj veliko socialnega učenja in ki so se voljni učiti, nenadomestljiva. V Veliki Britaniji so se tega zavedli že zgodaj. National Trust izobražuje in vabi k sodelovanju starejše mediatorje v kulturi. Brez njih britanski muzeji ne bi mogli odpreti vrat obiskovalcem.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje in Narodni muzej Slovenije sta vzpostavila podobno sodelovanje in s tem začrtala pot organiziranemu prostovoljstvu v slovenskih muzejih.

Namen

Program je namenjen slušateljem Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje, ki so v okviru Univerze vključeni v izobraževanje na področju ved, ki se tematsko povezujejo z dejavnostjo Narodnega muzeja Slovenije (zgodovina, umetnostna zgodovina, arheologija). Znanje, ki si ga slušatelji pridobijo s pomočjo mentorice, s samostojnim študijem in medsebojnim poročanjem, se izteče v delo kulturnega mediatorja. Kulturni mediator nadzoruje razstavo Slovenski jezik: identiteta in simbol. Kratka zgodovina Slovencev, informira obiskovalce o Muzeju, na njihovo željo obiskovalcem razstavo obrazloži in jih vodi po razstavi. Delo je občasno, a so urniki gibljivi in se slušatelji na delu lahko medsebojno razporedijo. Za delo v muzeju potrebujejo razen voljnosti za učenje tudi zmožnost vljudnega sporazumevanja, ki so jo starejši razvili skozi življenje. Imeti morajo spoštljiv odnos do vsebine razstave, obiskovalcev in Narodnega muzeja Slovenije.

Delo je simbolično nagrajeno.

Mentorica

Dr. Maja Žvanut, muzejska svetnica v Narodnem muzeju Slovenije, kustosinja številnih razstav in avtorica publikacij kot so, denimo, Zgodovina v kamnu - stari lapidarij v Narodnem muzeju Slovenije, Svetovi otrok v starejših obdobjih na Slovenskem, Nakit od srednjega veka do danes, Apel podobo na ogled postavi, Ljubljanske steklarne v 16. stoletju in njihovi izdelki, Vodnikova domačija. Prejela je Valvasorjevo nagrado za strokovno-znanstvene dosežke v muzejskem delu. Avtorica razstave Slovenski jezik: identiteta in simbol. Kratka zgodovina Slovencev.

Metode

Razgovor, vodeni ogledi razstave, oblikovanje vprašanj, samostojni študij literature, medsebojno poročanje, simulacija prostovoljnega dela.

Foto 2: Skupinsko učenje z mentorico.
21. 3. 2007

Pisni dogovori

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje (zanjo doc. dr. Dušana Findeisen) in Narodni muzej Slovenije (zanj prof. dr. Peter Kos) sta sklenila **Dogovor o usposabljanju in prostovoljnem delovanju mediatorjev v kulturi**. Določbe tega dogovora so:

Predmet tega dogovora je usposabljanje in prostovoljno delo mediatorjev v kulturi.

Mediatorji prihajajo iz vrst slušateljev/članov Univerze za tretje življenjsko obdobje pod pogojem, da so sicer vključeni v izobraževanje na področju ved, ki se tematsko povezujejo s področjem dela Narodnega muzeja.

Univerza za tretje življenjsko obdobje se obvezuje, da bo poslanstvo sodelovanja z Narodnim muzejem s svojimi izbranimi slušatelji/člani ustrezno predstavila in jih animirala za sodelovanje v vlogi prostovoljnih mediatorjev v kulturi in da bo po svojih močeh sodelovala pri mentorskem spremljanju slednjih.

Univerza za tretje življenjsko obdobje bo s svoje strani in v soglasju z Narodnim muzejem in/ali ob sodelovanju s to ustanovo poskrbela za javno predstavitev sodelovanja, ki je predmet tega dogovora. Njen namen pri tem je, da spodbudi javnost k razmišljanju o tem, da je delo upokojenih strokovnjakov moč organizirati in spodbujati v dobro njih samih in skupnosti. Pri tem bo poudarjala pozitivno vlogo in pomen Narodnega muzeja v tem sodelovanju.

Vloga Narodnega muzeja pri usposabljanju in spremljanju prostovoljnih mediatorjev in njihovega dela je podrobneje opredeljena v »Dogovoru o opravljanju prostovoljnega dela mediatorja ali mediatorice v kulturi«, ki ga Narodni muzej sklene z vsakim mediatorjem posebej.

Univerza za tretje življenjsko obdobje sklepa ta dogovor o tem sodelovanju izhajajoč iz želje in strokovne potrebe Univerze, da se znanje njenih slušateljev aktualizira v praktičnem delu v dobro njih samih in skupnosti in da podpre mednarodno in narodno zavezanost vlade k reaktivaciji starejših.

Narodni muzej sklepa ta dogovor znotraj svojega poslanstva kulturne ustanove, ki svoje delo posveča načrtnemu animiranju in vzgoji javnosti ter sodelovanju z nevladnimi organizacijami in tako nadaljuje svoje dosedanje sodelovanje z Univerzo za tretje življenjsko obdobje.

Narodni muzej Slovenije je z vsakim kulturnim mediatorjem sklenil **Dogovor o opravljanju prostovoljnega dela mediatorja ali mediatorice v kulturi**. V pisnem dogovoru so opredeljeni: predmet dogovora; narava in oblika dela prostovoljnega mediatorja v kulturi; časovno obdobje prostovoljnega dela; mentorstvo in izobraževanje; spoštovanje pravil o varovanju podatkov; nosilec odgovornosti za morebitno škodo, povzročeno v muzeju; način povračila stroškov, nastalih pri opravljanju prostovoljnega dela; oblike simboličnega nagrajevanja.

Splošni dogovor je, da kulturni mediatorji sodelujejo z muzejem najmanj eno koledarsko leto.

Animacija in promocija

Animacijo slušateljev in promocijo programa Mediatorji v kulturi je v celoti izvedla Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje in sicer: osebno v študijskih kroških (Rajka Bračun), prek mreže animatorjev (animator je izbrani slušatelj v študijski skupini, ki skrbi za pretok informacij z Univerze v skupino in za druga administrativna dela; delo animatorja je prostovoljno), prek javnih občil (radio, časopisi, revije) ter prek spletnih strani in e-novic Univerze. Na pobudo koordinatorice projekta je bil izobraževalni program Mediatorji v kulturi poleti 2007 uvrščen tudi na spletno stran Narodnega muzeja Slovenije. Analiza spletnih strani slovenskih muzejev septembra 2007 je pokazala, da je Narodni muzej Slovenije tako postal prvi slovenski muzej, ki v (javno dostopnem) medmrežju vabi (ne)obiskovalce muzeja k dejavnemu vključevanju v obliki prostovoljnega dela.

Spletne povezave:

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

<http://www.univerzazatretjeobd-drustvo.si/prostovoljnodelo.htm>

Narodni muzej Slovenije

http://www.narmuz-lj.si/slovensko/14_izobrazevanje/Prostovoljstvo.html

Uvodno srečanje s kandidati smo organizirali in izvedli 5. februarja 2007 na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje. Podrobneje smo predstavili program, zabeležili motive slušateljev za delo v muzeju, zabeležili njihove dosedanje izkušnje s prostovoljnimi delom in predstavili nadaljne korake v projektu.

Izobraževanje

V projektu Mediatorji v kulturi poteka izobraževanje in usposabljanje na dveh ravneh: na eni strani gre za izobraževanje slušateljev, da se lahko kot prostovoljni kulturni mediatorji suvereno vključijo v muzej, na drugi strani za izobraževanje muzeja oziroma muzejskih delavcev, da prostovoljce kar najbolje sprejmejo medse in jih vključijo v svoje delovanje. Plačani in neplačani (so)delavci muzeja naj tako postanejo enotna delovna skupina.

Foto 3: Vodstvo po razstavi *Slovenski jezik: identiteta in simbol. Kratka zgodovina Slovencev* z avtorico razstave, dr. Majo Žvanut.
20. 2. 2007

Izobraževalni seminar

Poldnevni izobraževalni seminar *Kako postati prostovoljni kulturni mediator v Narodnem muzeju Slovenije* v organizaciji Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje, Narodnega muzeja Slovenije in Slovenske filantropije je bil izveden 20. februarja 2007 v prostorih Narodnega muzeja Slovenije. Na seminar smo povabili slušatelje - bodoče prostovoljne kulturne mediatorje, zaposlene v Muzeju in zaposlene na Univerzi. Cilji seminarja so bili: predstaviti vlogo prostovoljstva v kulturi; razmišljati o sodelovanju in povezanosti prostovoljcev in ustanove; predstaviti Narodni muzej Slovenije in razstave.

Vsak udeleženeec je prejel Etični kodeks organiziranega prostovoljstva.

Program seminarja:

Prof. dr. Peter Kos, direktor Narodnega muzeja Slovenije
Uvodni pozdrav in nagovor

Doc. dr. Dušana Findeisen, Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje
Družbeno poslanstvo prostovoljstva starejših

Primož Jamšek, Slovenska filantropija
Etika prostovoljstva

Dr. Mateja Kos, Narodni muzej Slovenije
Spoznavmo Narodni muzej Slovenije: poslanstvo, dejavnosti, oddelki

Dr. Maja Žvanut, Narodni muzej Slovenije
Predstavitve in ogled razstave Slovenski jezik: identiteta in simbol. Kratka zgodovina Slovencev

Ogled posameznih oddelkov muzeja
(knjižnica, depo, oddelek za restavriranje in konserviranje)

Mentorica je za kulturne mediatorje pripravila prvo gradivo o razstavi, kulturni mediatorji pa so dobili tudi možnost včlanitve v muzejsko knjižnico. Uprava Narodnega muzeja Slovenije je prostovoljcem takoj omogočila prost vstop v muzej.

Foto 4: Muzejsko knjižnico je predstavila dr. Anja Dular.
20. 2. 2007

Foto 5: V muzejskem depoju z dr. Matejo Kos.
20. 2. 2007

Foto 6: Pri restavratorjih - konservatorjih. Razlaga mag. Miran Pflaum.
20. 2. 2007

Skupinska srečanja z mentorico

Izobraževalnemu seminarju so sledila skupinska srečanja z mentorico (prim. foto 2, str. 7), ki so praviloma potekala (in še vedno potekajo) v stari čitalnici muzeja. Glavnini skupinskih srečanj v letu 2007 se je pridružila tudi koordinatorica projekta. Prvo srečanje je bilo 7. marca, do konca leta 2007 se je skupina sestala več kot 15-krat. Urnik po dve srečanja na mesec se je zlagoma spremenil v urnik po eno mesečno srečanje - vselej ob sredah zjutraj.

Skupinska srečanja z mentorico so bila namenjena predvsem spoznavanju zgodovinske razstave Slovenski jezik: identiteta in simbol, občasno tudi drugim muzejskim razstavam (rimski lapidarij, staroegipčanska mumija Isahta), mentorica pa je s slušatelji delila tudi izkušnje ob pripravljanju razstave o Primožu Trubarju. Kulturnim mediatorjem je razdelila veliko strokovnega gradiva in jih usmerjala k iskanju virov in literature. K sodelovanju je povabila muzejske kolege, ki so predstavili bodisi določen segment razstave Slovenski jezik: identiteta in simbol, bodisi način vodenja po razstavi in pristop do obiskovalcev, bodisi druge muzejske razstave ali dogodke. Eno izmed srečanj je bilo namenjeno ogledu novih muzejskih prostorov na Metelkovi. Poleg mentorice so se v izobraževanje in usposabljanje kulturnih mediatorjev vključili (navajamo po abecednem redu): Andreja Breznik, mag. Darko Knez, Eva Kocuvan, prof. dr. Timotej Knific, dr. Mateja Kos, Zoran Milič, mag. Jože Podpečnik, Biljana Ristič in Tinka Selič.

Na enem izmed izobraževalnih srečanj je Rajka Bračun v sliki in besedi predstavila prostovoljsko dejavnost v Britanskem muzeju.

Foto 7: Vodstvo po razstavi z Biljano Ristič.
11. 4. 2007

Foto 8: Ogled lapidarija z dr. Majo Žvanut.
9. 5. 2007

Prostovoljno delo

Časovnih meja, kdaj naj bi prostovoljni kulturni mediatorji pričeli z delom na razstavi, nismo strogo postavljali. Osnovno vodilo vsem sodelujočim je bilo, da z delom pričnejo in ga opravljajo po svojih zmožnostih. Pri tem mentorica ni bila tako striktna kot koordinatorica; slednja je želela, da izobraževanju in usposabljanju sledi strukturirano prostovoljno delo, ki se ga spremlja s supervizijo in intervizijo. Tako nekateri kulturni mediatorji že nekaj mesecev prihajajo vsak teden v muzej (praviloma enkrat na teden po štiri ure), nekateri pa si še niso ustvarili tovrstne strukture. Prostovoljstvo - ne glede na sektor - je poseben organizacijski izziv.

Preden so kulturni mediatorji vzpostavili prvi stik z obiskovalci in začeli s konkretnim delom v razstavnem prostoru, so vlogo, ki naj bi jo prevzeli, simulirali. To se je zgodilo že v sami skupini kulturnih mediatorjev, nekateri pa so v muzej raje pripeljali člane svojega študijskega krožka z univerze za tretje življenjsko obdobje, svojo družino ali prijatelje.

Prvi kulturni mediatorji so se opogumili na Mednarodni muzejski dan 18. maja. Kulturni mediatorji so javno označeni s priponko, na kateri sta logotipa obeh organizacij (Narodnega muzeja Slovenije in Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje), ime in priimek osebe ter napis "prostovoljni mediator v kulturi" oziroma "prostovoljna mediatorica v kulturi". Za priponke je v muzeju poskrbela Eva Kocuvan.

Foto 9: Mednarodni muzejski dan, 18. maj 2007.
Kulturna mediatorica Marija Kaplan.

Foto 10: Dan Narodnega muzeja Slovenije, praznovanje 186. obletnice ustanovitve muzeja, 14. oktober 2007. Kulturna mediatorica Martina Smerkol.

Prostovoljni kulturni mediatorji svoje delo opravljajo brezplačno. Narodni muzej Slovenije jim na osnovi vodenega dnevnika povrne osnovne stroške, ki nastanejo pri prostovoljnem delu (malica in prevoz). Za svoje delo so simbolično nagrajeni (na zadnjem letošnjem srečanju 5. decembra 2007 so prejeli katalog razstave *Theatrum vitae et mortis humanae - Prizorišče človeškega življenja in smrti* iz leta 2002). Po njihovih izpovedih sodeč, je največja nagrada za delo v muzeju osebno zadovoljstvo; radi prihajajo v muzej, poistovetili so se z vsebino razstave in Narodnim muzejem Slovenije nasploh, želijo biti koristni muzejskim obiskovalcem. Prostovoljska organizacija (muzej) naj pri tem ne pozabi na notranje vezivo; kulturni mediatorji so del muzejskega tima.

Mediatorji v kulturi: evalvacija programa

Ker je bil program Mediatorji v kulturi vključen v evropski projekt LACE, je evalvacijo (kritično vrednotenje) programa prevzela evalvacijska skupina z ameriške univerze University of Maryland - Center on Aging. Evalvatoriki dr. Laura B. Wilson in dr. Karen Harlow Rosentraub sta zasnovali dva vprašalnika (prevod v slovenščino sta opravili doc. dr. Dušana Findeisen in Rajka Bračun), ki so ju kulturni mediatorji izpolnili v časovnem razponu pet mesecev. Rezultati evalvacije bodo objavljeni naknadno v slovenski strokovni literaturi.

Na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje smo na uvodnem srečanju kandidatov izvedli preliminarno evalvacijo po metodi pol strukturiranega razgovora. Slušatelje smo povprašali o njihovih dosedanjih izkušnjah s prostovoljnim delom in o motivih za prostovoljno delo v Narodnem muzeju Slovenije.

Izkušnje z organiziranim prostovoljnim delom (zunaj družine) so pičle ali jih ni, noben kandidat še ni opravljal prostovoljnega dela v muzeju.

Od enajstih kandidatov (deset žensk in en moški) je devet kandidatov za glavni motiv imenovalo "nov izziv" / "želja po spoznavanju novega", en kandidat je za glavni motiv navedel "želja po prostovoljnem delu v kulturi" [ne želi delati v socialnem varstvu], en kandidat pa je za glavni motiv navedel "skrita želja od otroštva".

V Narodnem muzeju Slovenije smo skupino ves čas spremljali v smislu formativne evalvacije. Na poti so se pojavljale težave, vprašanja, dileme, ki smo jih skupaj reševali in s tem boljšali nadaljni potek programa.

Spremljajoče dejavnosti

Javna kampanja

V skladu z *Dogovorom o usposabljanju in prostovoljnem delovanju mediatorjev v kulturi* je Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje skrbela za javno predstavljanje programa Mediatorji v kulturi in pri tem poudarjala pozitivno vlogo in pomen Narodnega muzeja Slovenije v tem sodelovanju. Navajamo izbor časopisnih, radijskih, televizijskih in drugih prispevkov.

- *Prostovoljno delo lahko opravljajo tudi starejši*, Delo, 14. april 2007, str. 4 (novinarka Maja Gantar).
- *Na U3 razmišljamo o prostovoljcih in prostovoljstvu*, Vzajemnost, april 2007, str. 42 (dopisništvo U3).

Foto 11: Snemanje izobraževalne oddaje Modro, junij 2007

- *Zahtevno znanje starejših za prostovoljno delo na družbenih področjih*, Eurydice novice 984, 26. februar 2007.
- *Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, programi prostovoljstva in konferenca LACE*, Radio Europa 05, 28. marec 2007 (novinarka Lidija Sova).
- *Sivolasa invazija*, Mag, št. 18, l. 13, 30. april 2007, str. 58-60 (novinarka Brigitte Ferlič Žgajnar).
- *Med štirimi stenami*, 1. program Radia Slovenija, 30. april 2007 (novinarka Jana Bajželj, sogovorniki Dušana Findeisen, Simon Vrhunec in Rajka Bračun).
- *Vstopamo v zlato dobo učenja*, Ona - priloga Dela, 11. september 2007, str. 42-43 (novinarka Klavdija Miko).
- *Modro*, TV Slovenija, 1. program, 25. september 2007 (novinarka Jerneja Domanjko; sodelujoči: Karel Brišnik, Elizabeta Živkovič, Elvira Elikan, Rajka Bračun).
- *Starejši v tretjem obdobju renesanse življenja (STORŽ)*, Radio Slovenija 1, 10. oktober 2007 (sogovornika: Milan Pavliha, Rajka Bračun).
- *Učijo se za nove prostovoljske vloge*, Dnevnik, 5. november 2007, str. 10 (novinarka Milena Ule).

Strokovni članki in predavanja

- Dušana Findeisen, *Kako postati prostovoljni kulturni mediator v Narodnem muzeju Slovenije*, Novičke Andragoškega centra Slovenije, marec 2007, str. 21-23.
- Dušana Findeisen, *Prispevek na posvetu "Vseživljenjsko izobraževanje in aktivno staranje" v Državnem svetu Republike Slovenije*, 15. maj 2007.
- Rajka Bračun, *Voluntary Cultural Mediators in Slovenian Museums: promoting active citizenship and cultural inclusion*, European Organisation for Quality (EOQ) Summer camp 2007, Brdo pri Kranju, 21. avgust 2007.
- Rajka Bračun, *Učenje in izobraževanje za dejavno državljanstvo: prostovoljni kulturni mediatorji v Narodnem muzeju Slovenije*, Zborovanje slovenskega muzejskega društva, Slovenj Gradec 4.-6. oktober 2007, str. 22-26.
- *Sodelovanje starejših v družbi - to je zdaj vprašanje*, okrogla miza na 7. Festivalu za tretje življenjsko obdobje, Cankarjev dom, 1.-2. oktober 2007 (organizator okrogle mize: Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje; sodelujoči: mag. Klelija Štrancar, Karel Brišnik, Elizabeta Živkovič, Elido Bandelj, dr. Maja Žvanut, Simon Vrhunec, Rajka Bračun; moderatorka okrogle mize: prof. dr. Ana Krajnc).
- Dušana Findeisen, *Prelom v pogledu na starejše: izobraževanje, osebnostna rast in delo za skupnost*, Šolski razgledi, št. 15, 6. oktober 2007, str. 8.

Foto 12: Okrogla miza "Sodelovanje starejših v družbi - to je zdaj vprašanje" v okviru 7. Festivala za tretje življenjsko obdobje, Cankarjev dom, 2. oktober 2007. Na fotografiji z desne: dr. Maja Žvanut, Simon Vrhunec (kulturni mediator), Elido Bandelj in prof. dr. Ana Krajnc.

- Rajka Bračun, *V muzeju s starejšimi kulturnimi mediatorji*, Prepletanja: revija Združenja za socialno gerontologijo in gerontagogiko Slovenije, št. 23, oktober 2007, str. 12-13.
- Rajka Bračun, *Predstavitev programa Mediatorji v kulturi*, predavanje na srečanju Pedagoške sekcije pri Skupnosti muzejev Slovenije, Tehniški muzej Slovenije, Bistra, 5. november 2007.
- Rajka Bračun, *Organizirano prostovoljstvo v muzejih: nova priložnost za starejše*, predavanje na Univerzi za tretje življenjsko obdobje (Mariborska knjižnica), 13. november 2007.

Raziskave

- Program Mediatorji v kulturi je vključen v mednarodno raziskavo *Lifelong Learning for Democratic Citizenship through Adult Education (LLL-EDC)* v okviru evropskega razvojnega programa Socrates-Grudtvig.
- Sanja Knežević, diplomantka andragogike na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani je program Mediatorji v kulturi raziskovala v okviru diplomskega dela z naslovom *Izobraževanje starejših na Univerzi za tretje življenjsko obdobje za osebnostno rast in njihovo sodelovanje v družbi* (2007).
- Vida Papić, študentka muzeologije na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu, pripravlja diplomsko delo o prostovoljnem delu v muzejih in bo v raziskavo vključila tudi program Mediatorji v kulturi.

Prostovoljni kulturni mediatorji v Narodnem muzeju Slovenije

Sestavila

Rajka Bračun

Avtorji fotografij

Rajka Bračun (foto 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11)

Sanja Knežević (foto 9)

Nina Skubic (foto 12)

Damjan Sova (foto 10)

Izdala

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

(Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje)

Poljanska cesta 6, SI-1000 Ljubljana

T/F: (01) 433 20 90

I: www.univerza3.si

Za izdajatelja

Dušana Findeisen

Print

Pancopy Ljubljana

Naklada

50 izvodov

Ljubljana, december 2007

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

351.85:069(497.4)Ljubljana)

BRAČUN, Rajka

Prostovoljni kulturni mediatorji v Narodnem muzeju Slovenije /
Rajka Bračun ; [avtorji fotografij Rajka Bračun ... et al.]. -
Ljubljana : Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, 2007

ISBN 978-961-91353-1-0

6636384